

KERNINFO

Informatieblad over KERNEBEWAPENING,
KERNENERGIE en KERNINDUSTRIE
verschijnt 8 keer per jaar
jaargang 3, nummer 5 - november 1995
ISSN 1384-0002

uitgegeven namens de
Nederlandse Kernstop Coalitie
p/a Herenstraat 9
6701 DG WAGENINGEN
tel 0317 423481
fax 0317 423588
e-mail epp92@antenna.nl
giro 591 24 20 tnv Vrienden van EPP te EINDHOVEN

ISSN 1384-0002 jrg 3, nr 5
Inhoud KERNINFO jaargang 3, nummer 5, november 1995

	pag
Ter Inleiding	1
Een permanent NPV, wat nu?	2
Een CTBT in 1996?	3
Kernwapens illegaal?!	5
Duitse kijk op Euro afschrikking	6
Chinese nucleaire geschiedenis	7
Xinjiang-Uïghur autonome regio	9
Kernwapen ba(i)zar	10
Toekomst van wapenlaboratoria	11
Semipalatinsk	11
Gevaarlijk afval	11

Collectie Stichting Loka

www.loka.org

Gedigitaliseerd 2014

TER INLEIDING

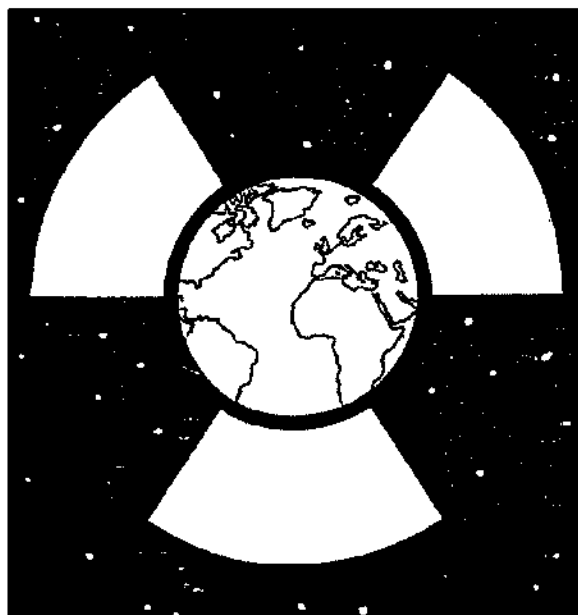
Voor jullie ligt KernInfo 5. Het blijft zoeken welke stappen nu moeten worden genomen om verder te werken aan kernontwapening.

In Den Haag zijn de mondelinge hoorzittingen voor het World Court Project nu achter de rug en is het wachten op een teken van leven van de rechters. De uitspraak heeft, hoe dan ook, grote gevolgen voor de vooruitzichten op nucleaire ontwapening. Stel dat kernwapens illegaal verklaart worden, dat is dan een geweldige steun in de rug voor mensen, groepen en landen die werken aan nucleaire ontwapening.

Na de verlengingsconferentie voor het NPV in mei van dit jaar is het na de teleurstellende resultaten tijd om te kijken wat de positieve punten zijn om op in te haken. Een van die punten is een Alomvattend verbod op kernwapens. Gezien de reacties van in de media is de tijd rijp voor een verbod op kernproeven, het is nu zaak om dat duidelijk naar voren te brengen bij parlement en regering.

Volgend jaar speelt de herziening van het verdrag van Maastricht nog een mogelijkheid, een noodzaak zelfs, om het nucleaire afschrikkingdenken af te breken en een begin te maken met een zinvolle veiligheidspolitiek die niet gebaseerd is op de oude machtsblokken NAVO en WEU. Wij moeten bij deze discussie zien te vermijden dat een eventuele verschuiving van Amerikaanse atoomparaplu naar Brits-Franse atoomparaplu gebracht wordt als een tussen stap naar algehele kernontwapening, zo'n stap ondermijnt ieder non-proliferatie denken. De vraag welke bij een Europese veiligheids-politiek speelt is hoe om te gaan met het onveiligheidsgevoel van Rusland.

Verder wordt in deze KernInfo nog eens in gegaan op China, een land dat in alle stilte verder gaat met het ontwikkelen van een "defensieve" kernmacht. Als laatste nog aandacht voor Urenco, de bergen afval die over blijven na verrijking vormen een probleem voor dat bedrijf. De oplossing welke door Urenco gekozen is kan nare gevolgen hebben voor het non-proliferatie streven.

Artikelen

Om de werkdruk te verminderen is het fijn om samen met anderen te werken aan KernInfo. Het huidige nummer is helaas volledig gevuld met artikelen van één schrijver. Dat is een zorgwekkende situatie. De waarde van dit blad neemt toe met de kwaliteit van de artikelen en door het aantal mensen en organisaties dat bijdraagt aan dit blad. Daarom ook de oproep voor werkkraft aan KernInfo, 't liefst op het gebied van bijdragen in de vorm van (achtergrond) artikelen.

Betalingen

Dit blad is volledig afhankelijk van de activiteit van de lezers, er is geen tijd en geld om acceptgirokaarten uit te sturen. Er zijn nog altijd mensen die niet betaald hebben voor 1995. Of je voor 1995 betaald hebt kun je zien aan de kode op het etiket. Staat daar 95 dan is het abonnement voor 1995 voldaan. Aan hen die geen kode 95 hebben het verzoek snel te reageren. Er zijn ook adressen met een kode 'ex' (ruilabonnement), 'cc' (ter informatie) en '?' (men wist nog niet of men een abonnement wilde). Die lezers mogen best betalen, vooral de lezers met een kode '?'.

Neem en lees!

Dirk Jan Dullemond

EEN PERMANENT NPV, WAT NU?

Na de teleurstellende uitkomst van de NPV-verlengingsconferentie, is het toch goed om naar de positieve elementen te kijken die uit deze conferentie zijn voort gekomen, in de vorm van de "Principles and Objectives" en het versterkte toetsingsproces.

De belangrijkste aanpassing binnen het NPV zijn de toetsingsconferenties welke elke 5 jaar worden gehouden. Voorafgaand aan die toetsingsconferenties worden 3 voorbereidingsconferenties gehouden. Deze voorbereidingsconferenties zijn bedoeld om meer inhoudelijk op zaken in te gaan die in het NPV zijn geregeld. In 1997 wordt de eerste van 3 voorbereidingsbijeenkomsten gehouden voor de toetsingsconferentie in 2000. Het belang van deze eerste bijeenkomst is dat daar de toon zal worden gezet voor het vernieuwde toetsingsproces. Het is dus van belang om daar dan ook meteen te zorgen dat de dynamiek van de "Principles and Objectives" behouden blijft. Daarnaast moeten de, kleine, ingangen voor NGO's welke geschapen zijn in het voorbereidingsproces voor de afgelopen verlengingsconferentie worden behouden en uitgebreid.

Een analyse van het "Principles and Objectives" document laat 7 verschillende onderwerpen zien:

- 1 het universeel zijn van het NPV (1 punt)
- 2 Niet verspreiding (1 punt)
- 3 Nucleaire ontwapening (2 punten en 3 onderdelen)
- 4 Kernwapen Vrije Zones (3 punten)
- 5 Veiligheid garanties (1 punt)
- 6 I A E A controle op splijtstofproductie (5 punten)
- 7 Vreedzaam gebruik van kernenergie (2 punten)

Meest haalbare onderwerpen

De meest harde afspraak is die van een Alomvattend Kernproeven Verbod (CTBT) in 1996. Wordt dat niet in 1996 afgesloten, dan komen ook andere, zachte, afspraken op de helling te staan. Het is (blijft) dus van belang om bij de Nederlandse regering aan te dringen op zo'n verbod. Dat is zeker zo belangrijk omdat een mogelijke kandidaat voor het voorzitterschap van

de volgende onderhandelingsronde (1996) van de test stop commissie bij de Geneefse Ontwapeningsonderhandelingen een Nederlander is (Jaap Ramaker). In de huidige situatie zijn het voornamelijk Rusland en China die zich nog niet duidelijk hebben uitgesproken voor een "nul" kiloton grens voor een CTBT.

Naast een CTBT is het van belang om de onderhandelingen over een stop op "militaire" splijtstofproductie uit het slop te halen. Struikelblok hierbij is of onder zo'n verbod ook de bestaande voorraden zullen vallen, de grootste tegenstanders daarvan zijn Frankrijk, India en Engeland. Daarnaast speelt op de achtergrond van dit probleem, en bij veel andere onderhandelingen bij de Geneefse Ontwapeningsonderhandelingen, de uitbreiding van het aantal deelnemers aan die onderhandelingen een rol.

De welwillendheid om Kernwapen Vrije Zones (KVZ) te creëren is in 1995 groot geweest. De Latijns-Amerikaanse KVZ is volledig, inclusief Cuba. Verder heeft Frankrijk aangekondigd het Rarotonga verdrag te onderschrijven na beëindiging van haar nucleaire vernielingscampagne, daarna zullen waarschijnlijk de Verenigde Staten en Engeland ook volgen. In 1995 heeft ook een KVZ verdrag voor Afrika het daglicht mogen aanschouwen. KVZ worden meestal minder bedreigend beschouwd door de kernwapenstaten dan een CTBT of een stop op splijtstofproductie en bieden dus nog mogelijkheden om b.v. (een deel van) Europa kernwapen vrij te krijgen en zo het nut van kernwapens te verminderen.

Discriminatie

Uitgangspunt bij het afsluiten van het NPV in 1968 is en blijft het bevriezen van de toenmalige situatie en het aangeven van de wil om nucleaire te ontwapenen, zonder enige discriminatie.

Bij de voorbereidings conferenties die 1997 beginnen voor de toestingsconferentie van 2000 is het dus van het grootste belang om te benadrukken dat het permanent verlengd zijn van het NPV niet betekent dat daarmee ook de discriminatie binnen het verdrag permanent is geworden.

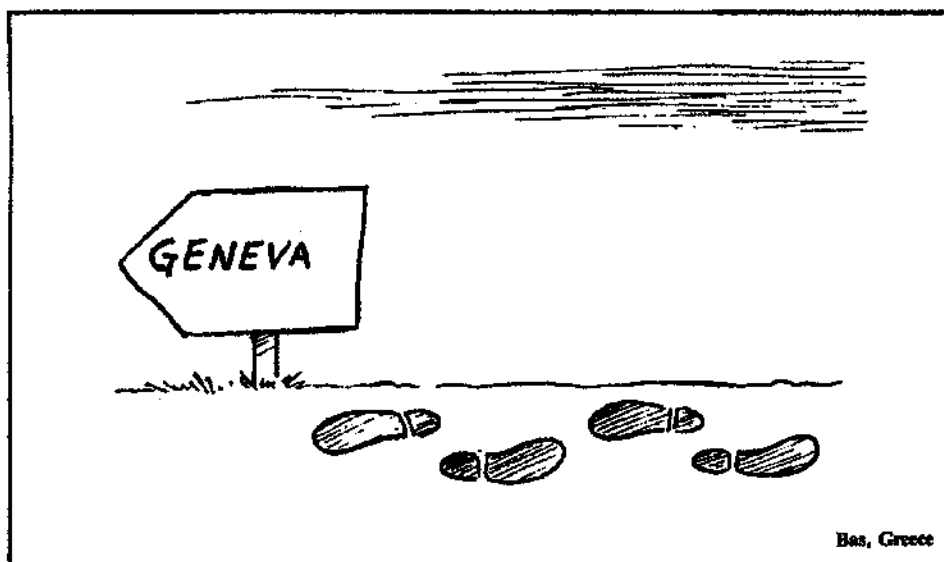
Dirk Jan Dullemond

Bron: "The Time to Start is NOW, NGO action on the NPT: A View Towards the 1st Prepcom in 1997", November 1995, Sharon L. Riggle, WILPF, 1 rue de Varembe, CH-1211 Geneva 20, Switzerland

EEN CTBT IN 1996?

Einde van de 1995 ronde voor de Geneefse Ontwapeningsonderhandelingen (CD). Tijd om de balans op te maken en te kijken naar de mogelijke vorderingen rond een kernproevenverbod (CTBT). De voorzitter van de huidige commissie voor een CTBT, Ludwik Dembinski uit Polen, vatte de resultaten kort maar krachtig samen. Een 'opmerkelijke vooruitgang op het gebied van seismische detectie, maar ook een 'gevoel van teleurstelling over het gebrek aan consensus' over belangrijke onderwerpen, vooral de reikwijdte van het verdrag. Hij herinnerde de afgevaardigden er aan dat er nog net zoveel opties in de werk tekst staan als in 1994 en dat tenzij er een dramatische versnelling in de onderhandelingen komt, het doel van een CTBT in 1996 bijzonder moeilijk te verwezenlijken is. Hij drong er bij de afgevaardigden op aan om met nieuwe instructies de volgende sessie van de CD in 1996 te beginnen.

Volgens het rotatie mechanisme bij de CD is de groep van Westerse landen aan de beurt om een voorzitter voor de CTBT commissie te leveren, zij hebben besloten daarvoor de Nederlander Jaap Ramaker voor te dragen. Hij was dit jaar voorzitter van de werkgroep 2 m.b.t. legale en institutionele aspecten van het CTBT verdrag.

Alomvattendheid

Sinds augustus wordt door Frankrijk, de Verenigde Staten, Engeland en een groeiend aantal andere staten een tekst ondersteund welke in maart door Australië¹ is voorgesteld. Deze tekst wordt nu geïnterpreteerd als een "echt nul" kernproeven verbod. Dat is voornamelijk gekomen doordat Frankrijks beslissing kernproeven te gaan nemen zo'n grote weerstand hebben op geroepen en omdat Amerika de 2 kilo TNT definitie van "nul" heeft laten vallen. Die "nul is gelijk aan 2 kilo TNT" definitie was bedoeld om hydro-nucleaire proeven voort te kunnen

zetten en zo toch onderzoek te kunnen doen aan processen die zich afspelen in kernwapens (lees het verbeteren van kernwapens).

Naast het Australische voorstel zijn er nog vier in omloop. Het Russische tekst voorstel is gebaseerd op het gedeeltelijk kernproeven verbod (PTBT) uit 1963, welk een lijst van verboden omgevingen heeft. Tegenstanders van het opnemen van zo'n lijst in een CTBT zijn bang dat hiermee toch mogelijkheden kernproef mogelijkheden buiten schot blijven. Het Chinese voorstel dekt elke kernproef waarbij kernenergie vrijkomt, maar laat "vreedzame kernexplosies" toe. Voorts

heeft het Chinese voorstel artikelen m.b.t. "no first use" en veiligheids-garanties. Indonesië is voorstander van een verdrag waarmee elke beproeving van een kernwapen en elke kernexplosie wordt uitgesloten, Indonesië wil hiermee elke kernproef uitbannen, explosie of niet. Daaronder vallen dan ook inertial confinement experimenten, hydro-dynamisch en mogelijk ook computer simulaties. Duitsland en Zweden willen ook het voorbereiden van kernproeven verbieden.

De vraag is waar nu de consensus komt te liggen. Waarschijnlijk zal Rusland het Australische voorstel wel willen steunen (in ruil voor??). Onzeker is wat de Chinese positie zal zijn, de Chinezen hebben tot nu toe vastgehouden aan "vreedzame kernexplosies".

Verandering ten opzichte van 1994

Alles bij elkaar lijkt het er op dat "nul" nu wordt geaccepteerd voor kernproef explosies. Waar nog geen oplossing voor is gevonden is het hele scala aan andere technieken om kernwapens te ontwikkelen, waarvan computersimulaties de nieuwste en meest gevaarlijke ontwikkeling zijn.

Frankrijk heeft zichzelf ruimte toegeëigend om kernproeven te houden, in weerwil van de internationale opinie. China gaat gewoon door met het nemen van kernproeven.

Wat opvalt, en waarschijnlijk alleen maar als wisselgeld bij de onderhandelingen heeft gediend, is dat de eis tot sluiting van kernproefgebieden niet meer wordt gesteund. De sluiting van kernproefgebieden heeft verder geen steun omdat kernwapenstaten claimen dat deze gebieden multifunctioneel gebruik hebben (wat dat ook mag zijn...).

Inwerkingtreding van het CTBT

Hier wordt nog steeds het zelfde getallen spelletje gespeeld als in 1994. Belangrijk hierbij of inwerkingtreding afhankelijk is van alle kernwapenstaten en welke macht individuele staten hebben om inwerkingtreding tegen te houden.

De varianten vertegenwoordigen elke combinatie van: minstens 60 moeten getekend hebben inclusief de KWS, plus landen die wel of niet zijn vertegen-

woordigd binnen de CD en/of het IAEA, tot een mechanisme dat bij het verdrag van Tlatelolco werd gehanteerd, waarbij landen individueel het verdrag ratificeerden en inwerking laten treden voor zichzelf, daarbij ook de mogelijkheid hebbend bepaalde artikelen niet aan te nemen of op een bepaalde manier te interpreteren.

Controlerend orgaan

Wordt het het IAEA of een geheel onafhankelijk instituut? De consensus richt zich op een onafhankelijk instituut dat samenwerkt met het IAEA, om zo kennis en mogelijkheden te kunnen combineren. "Belangrijk" struikelblok bij de locatie van zo'n buro in Wenen zijn de hoge telecommunicatie kosten. Die kosten spelen een rol, omdat verwacht wordt dat er veel gegevens zullen worden uit gewisseld om een CTBT na te leven, gegevens die te maken hebben met satellieten en seismische detectie.

Verder willen de 5 erkende KWS natuurlijk zitting hebben in het besturend orgaan. Een voorstel is ook om de bezetting van dat besturend orgaan afhankelijk te laten zijn van de nucleaire infrastructuur van een land, landen met weinig infrastructuur zullen dan roterend zitting hebben in dit orgaan.

Besluit

Hoewel er op het gebied van detectie voortgang is gemaakt, is het feit dat er nog net zoveel opties zijn voor de reikwijdte van het CTBT als in 1994 een teken aan de wand. Als de reikwijdte niet snel wordt bepaald kunnen de daar van afhankelijke onderdelen van een CTBT niet verder worden uitgewerkt.

De claim van de Fransen dat zij "het CTBT" zullen ondertekenen in 1996 moet met een fikse korrel zout worden genomen. Er is geen CTBT, en mijn angst is dat 't wel eens tot na 1996 kan duren voordat er een CTBT is. Tijd genoeg dus om proeven te nemen en de kunst van het kernwapens ontwikkelen te verfijnen.

Dirk Jan Dullemond

Bron: Non Proliferation News 33; KernInfo 5, jaargang 2, 1995

NB.: Programma voor de Geneefse Ontwapeningsonderhandelingen in 1996:

tussentijdse zitting van de CTBT commissie:

8 januari tot 19 januari

1e zitting: 30 januari tot 7 april

2e zitting: 29 mei tot 7 juli

3e zitting: 31 juli tot 22 september

¹ De engelse tekst van het betreffende voorstel, CD/NTB/WP.222, luid:

" 1. Each State Party undertakes not to carry out any nuclear weapon test explosion or any other nuclear explosion, and to prohibit and prevent any such nuclear explosion at any place under its jurisdiction or control.

2. Each State Party undertakes, furthermore, to refrain from causing, encouraging, or in any way participating in the carrying out of any nuclear weapon test explosion or any other nuclear explosion."

KERNWAPENS ILLEGAAL?!

Vooruitlopend op een beslissing van het Internationaal Gerechtshof (IG) willen wij toch wat speculaties weer geven over zo'n uitspraak en haar gevolgen. We gaan er daarbij van uit dat het IG kernwapens helemaal of gedeeltelijk illegaal verklaard.

Wat zou het gevolg kunnen zijn van een adviserende uitspraak van het IG dat alle dreiging met en het gebruik van kernwapens illegaal is?

Zo'n uitspraak laat kernwapens in de zelfde categorie vallen als chemische en biologische wapens. Nu is het nog zo dat verschillende landen, in het bijzonder de 5 kernwapenstaten, bij de ondertekening/ratificatie van de Haagse Conventie (1907) en de Conventie van Geneve (1949 en protocol I uit 1979) voorbehouden maken m.b.t. kernwapens.

Landen die kernwapens bezitten, of zich onder bescherming van kernwapens bevinden, kunnen met een uitspraak van het Hof onderdruk worden gezet om van afhankelijkheid van kernwapens af te zien. Afzien van kernwapens als "verdedigingsmiddel" en/of als politiek drukmiddel heeft vergaande gevolgen voor het veiligheidsdenken op regionaal en mondiaal nivo. Voor landen in Europa betekent dat een heroverweging van bondgenootschappen als de NAVO en de WEU. Voor een land als Nederland betekent dat toch minstens een heroverweging van haar deelname aan de NAVO en heel concreet een heroverweging van de atoombaak van de vliegbasis Volkel.

Ook de herziening van het verdrag van Maastricht, in 1996, komt in een ander daglicht te staan, een gezamenlijke Europese defensie kan dan niet uitgaan van kernwapens.

Afzien van kernwapens, of het gedwongen worden af te zien van kernwapens, heeft vervolgens verstrekkende op de (Europese) buitenlandse politiek, binnenlandse (Europese) politiek (sociaal stelsel) en ontwikkelingshulp. Als gevolg van het illegaal verklaren van kernwapens kan de rol van de OSCE (Organisation for Security and Cooperation in Europe) voor het Europees veiligheidsbeleid weleens groter worden.

Groeperingen en individuen die streven naar een kernwapen vrije wereld zullen zich zeker gesterkt voelen door zo'n uitspraak. De hervorming van de Veiligheidsraad van de VN komt in een ander daglicht te staan, omdat de permanente leden zich niet langer op uitzondering van hun kernwapen status zouden kunnen (hoeven) beroepen. Nucleaire ontwapeningsprocessen worden door zo'n uitspraak versterkt. Daaronder vallen zeker het NPV, het streven naar een CTBT, onderhandelingen om produktie van splijtstof te beperken en het streven naar Kernwapen Vrije Zones (KVZ). Zeker voor het NPV betekent zo'n uitspraak dat de status quo die de kernwapenstaten als permanent willen handhaven ter discussie komt en er concrete stappen zullen moeten worden gezet om het NPV van de tijdelijke discriminatie te ontdoen.

Als het hof zou besluiten dreiging met en gebruik van kernwapens illegaal

te verklaren, behalve voor miniatuur kernwapens in goed omschreven omstandigheden, dan is zeker de basis voor nucleaire-afschrikking ondergraven. Hoewel zo'n uitspraak minder sterk is dan het geheel illegaal verklaren van kernwapens, liggen ook hier kansen om de druk op te voeren om tot een CTBT te komen, het NPV van discriminatie te ontdoen etc. Verder ligt met zo'n uitspraak het pad open om te werken aan een kernwapen-conventie, analoog aan de chemische wapen-conventie.

Het is nagenoeg ondenkbaar dat het IG zou besluiten dat internationale wetgeving niet op kernwapens van toepassing is. In dat geval zouden kernwapens boven de bestaande internationale verdragen worden verheven. Met zo'n uitspraak zou de autoriteit van het Hof en van de VN ondergraven worden. De internationale publieke opinie zou zo'n uitspraak zeker

veroordelen. Zo'n uitspraak zou, paradoxaal genoeg, weleens kunnen leiden tot en versnelling, onderdruk van de internationale publieke opinie, bij het tot stand komen van een kernwapen-conventie, analoog aan de chemische wapen-conventie.

In ieder geval zal een illegaal verklaring van de dreiging met en het gebruik van kernwapens gevolgen hebben voor het buitenlands- en veiligheidsbeleid van Nederland.

Dirk Jan Dullemond

Bron: "Implications of advisory opinions by the international court of justice on the legal status of nuclear weapons", World Court Project International Steering Committee, October 1995, c/o Commander Robert D Green RN (Retired), UK Chair World Court Project, 2 Chiswick House, High Street, Twyford, Berkshire RG10 9AG.

DUITSE KIJK OP EURO AFSCHRIKKING

Na de Franse kernproef van 5 september veel Europese landen afwijzend gereageerd op deze kernproef. Ook het balletje dat Frankrijk opwerpt over de vorming van een Franse kernmacht met een Europese optie wordt niet overal toegejuicht, behalve in Engeland en Duitsland. Het zijn met name de Engelsen die zich stil houden en zo min mogelijk uitspraken doen over de Franse kernproeven of een mogelijke rol in Europa voor een (Franse-Engelse) Europese kernmacht.

In Duitsland reageerde president Herzog op 13 september, na de eerste Franse kernproef op 6 september, met de opmerking dat "de federale regering heeft zeer weinig begrip" voor de kernproeven. Aan de andere kant werd op 8 september door de Duitse regering opgeroepen tot een dialoog over een eventuele nucleaire garantie voor de veiligheid van Duitsland. Deze, Frans-Engelse, garantie werd door de Franse minister Juppe op 8 september tijdens een lezing aan de Franse Hogeschool voor defensie ter discussie gesteld.

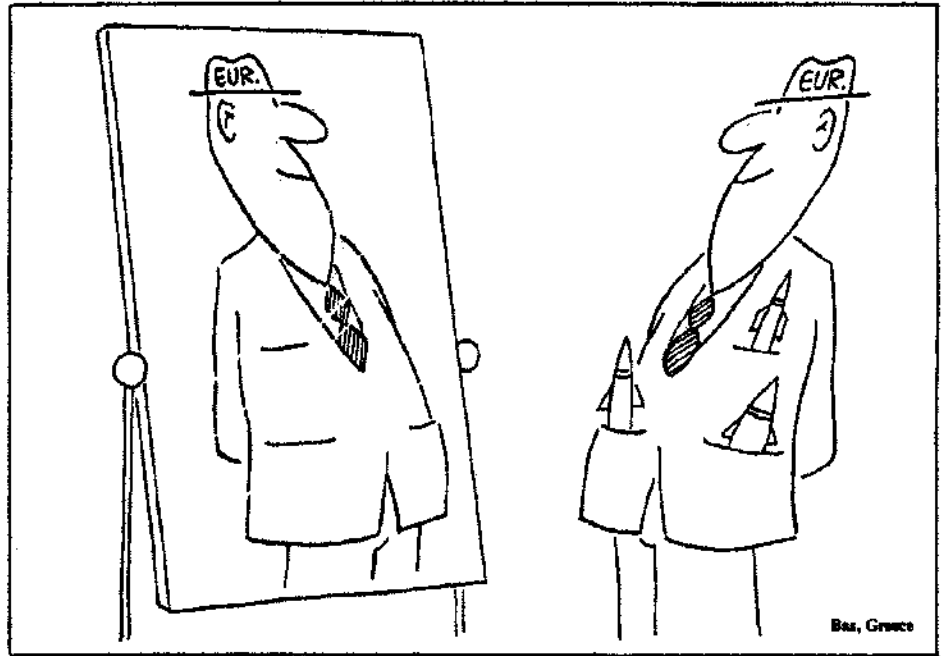
De reactie van de Duitse minister Kinkel (buitenlandse zaken) was: "interessant, maar we moeten er nog over praten en denken". Kinkel voegde verder nog toe dat "de NAVO beschermt ons nu, maar als de Franse regering dit idee met ons wil nastreven, dan is dat naar mijn mening onbeleefd om te weigeren". Het commentaar van een

woordvoerder van Buitenlandse Zaken was: "Frankrijk moet ons maar van gedetailleerde ideeën voorzien. Onder de Franse Constitutie is het het voorrecht van de Franse president om over nucleaire zaken te beslissen, wij wachten dus op een voorstel van hem". Enkele dagen voor deze uitspraak gaf de parlementariër Wolfgang Schaube aan dat hij een toekomstig Europees defensie- en veiligheidsbeleid niet kon voorstellen zonder een nucleaire optie. Tijdens een bijeenkomst van Kinkel met de Franse minister van Buitenlandse Zaken de Charette op 14 september in Bonn, hield Kinkel de deur open met betrekking tot nucleaire "bescherming" in Europese context door de Fransen (".. wij zullen dit onderwerp zeker bediscussiëren met onze Franse vrienden. ").

Opvallend is dat Wolfgang Gerhardt, leider van de FPD, de partij van Minister Kinkel, op 11 september duidelijk liet merken geen zin te hebben in een extra atoom paraplu in Europa.

Op 29 september werd in het Duitse parlement gediscussieerd over de toekomst van kernwapens in Europa. Hier bleek dat het voornamelijk de CDU is die de optie van een Europese nucleaire afschrikking wil bespreken. De kleinere partijen SPD en FDP vinden dat er geen extra bescherming nodig is naast die van de NAVO. Verder kijken de Groenen in het parlement wat verder en verwijten de Fransen van een poging tot het vertragen van, of zelfs blokkeren van, het proces van Europese integratie, met name met betrekking tot de IGC conferentie in 1996. (de IGC conferentie behelst de "herziening" van het verdrag van Maastricht)

Het debat over een eventuele nucleaire optie voor Duitsland zal nog wel even verder gaan. Het is zeker geen onderwerp dat met rust moet worden gelaten door andere Europese landen, zeker niet omdat de Duitse regering niet onwillend is als het gaat om het verkrijgen van een vinger om de Frans-

Engelse kernmacht. Die wil staat overigens op gespannen voet met de resultaten van een Greenpeace peiling onder de Duitse bevolking, 87% was tegen enige vorm van Europese nucleaire afschrikking. Kortom, er is alle reden voor om onze eigen regering aan te moedigen duidelijker nee te zeggen tegen Franse kernproeven en Franse kernwapens.

Dirk Jan Dullemond.

Bronnen: Non Proliferation News nr 33 & 34, ACRONYM, p/a Unit 53, Listerhills Science Park, Bradford, West Yorkshire BD7 1HR, England Tel: +44 1274 738 388, Fax: +44 1274 738 230, e-mail fhit@fhit.gn.apc.org

CHINESE NUCLEAIRE GESCHIEDENIS

Kort nadat de Communistische Partij in China aan de macht kwam, kocht China in 1949 haar eerste nucleaire instrumenten in Frankrijk. Tegen het midden van de 50er jaren had het Chinese Instituut voor Atoom Energie (IAE) een zwaarwater-reactor ontwikkeld. Met Russische hulp werd het Chinese kernwapen programma opgezet, met als resultaat dat vanaf 1964 China een kernwapenstaat is.

In den beginne

Op 15 januari 1955 besloot de Chinese regering kernwapens te maken met Russische hulp. In ruil daarvoor werd met Russische hulp Chinese uranium voorraden gezocht en ontsloten en vervolgens afgevoerd naar de Soviet Unie. In totaal werden 6 verdragen tussen 1955 en 1958 gesloten met

betrekking tot nucleair onderzoek, industrie en wapens. Als gevolg van een geheim verdrag leverde de SU uraniumhexafluoride aan China. Rusland hielp vervolgens ook bij de opbouw van de vliegtuigindustrie en de opbouw van het Chinese nucleair-wapencomplex.

Rond 1958 waren de meest belangrijke lokaties voor het Chinese

nucleair-wapencomplex gekozen. In de Hengyang Uranium Metalurgische Fabriek nr 414 werd uit uraniumerts uraniumoxide geproduceerd. De Baotou brandstofelementenfabriek produceerde uraniumtetrafluoride, brandstofstaven voor onderzoeks- en productiereactoren en Lithium-6 en Deuterium voor waterstofbommen. In Lanzhou werd uranium verrijkt met behulp van gasdiffusie. In Jiuquan werd plutonium gescheiden en geproduceerd en in Haiyan werd het onderzoek en de ontwikkeling van kernwapens ondergebracht.

Een uraniumbom

O.a. door diepe politieke meningsverschillen eindigde de Chinees-Russische samenwerking in 1960 en begon China aan een eigen ontwikkeling van kernwapens. De Chinezen maakten uranium verrijking hun voornaamste speerpunt en beperkten het werk aan de plutoniumproductie. In 1963 werd binnen het Jiuquan complex de eerst uraniumhexafluoride geproduceerd en daarna werd in 1964 in Lanzhou het eerste hoogverrijkt uranium geproduceerd.

In het Jiuquan complex werden de eerste componenten voor China's eerste, uranium, atoombom in april 1964 gemaakt. De eerste Chinese kernproef volgde kort daarop op 16 oktober 1964 in het kernproefgebied Lop Nur in Xinjiang.

Na dit succes met een uraniumbom werd het plutonium productieprogramma verder voltooid. De plutonium productiereactor en de opwerkingsfabriek in Jiuquan kwamen resp. in 1967 en 1970 in bedrijf. De reactoren in Jiuquan en Guangyaun zijn China's voornaamste plutonium producenten.

Op 14 mei 1965 werd aangetoond dat China er in geslaagd was een bruikbaar kernwapen te maken door middel van een kernproef waarbij een bom met een kracht van 40 kiloton TNT werd afgeworpen door een vliegtuig. In 1967 beproefde China reeds een waterstofbom.

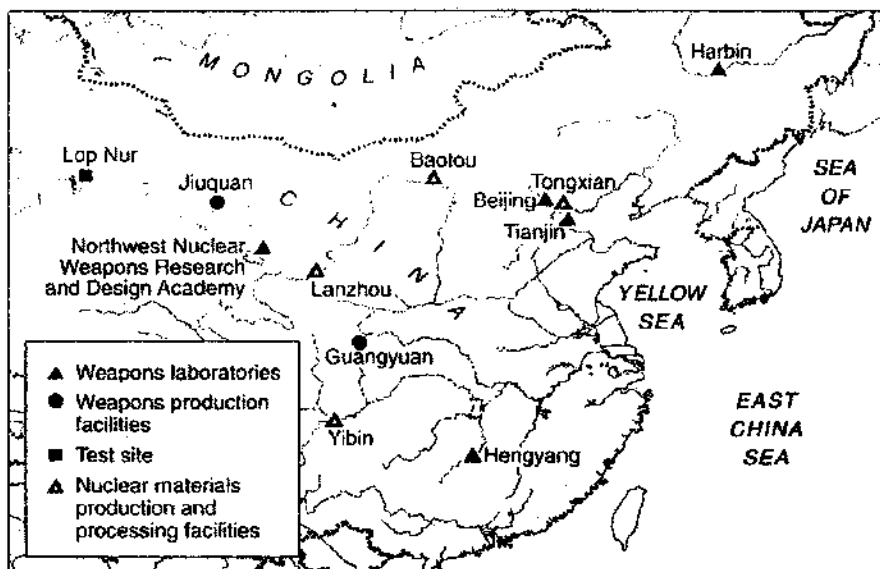
De eerste ondergrondse kernproef werd in 1969 gehouden, De laatste bovengrondse kernproef werd in 1980 gehouden. Het Chinese kernproeven programma heeft fors te leiden gehad van de Culturele revolutie in 1968 en 1969. China heeft het Gedeeltelijk Kernproeven verbod uit 1963 niet getekend en werd in 1992 ondertekenaar van het Non-Proliferatie Verdrag. Tot op heden heeft China 43, bekende, kernproeven gehouden, waarvan de laatste op 17 augustus dit jaar.

Dat de Chinezen zich ernstig bedreigt voelen mag wel blijken uit de bouw van enorme ondergrondse complexen ter bescherming van de bevolking in belangrijke plaatsen. Over de grote van de Chinese kernmacht lopen de schattingen uit een. Het

Center for Defense Information schat dat China 500 kernkoppen heeft met een gezamenlijke kracht van 750 megaton TNT, de Bulletin of Atomic Scientists schat zo'n 450 kernkoppen. Andere bronnen schatten van zo'n 276 tot 1245 kernkoppen.

Dirk Jan Dullemond

bron: Nuclear Wastelands, hoofdstuk 10, MIT Press, Cambridge, Massachusetts. ISBN 0-262-13307-5

XINJIANG-UIGHUR AUTONOME REGIO

In het verre Westen van China, aan de grens met Kazachstan, ligt de Autonome Regio Xinjiang-Uighur. De status van Autonome regio is vergelijkbaar met die van Tibet. Lop Nor, het Chinese kernproefgebied, ligt in de Xinjiang-Uighur Autonome Regio. De regio wordt bewoond door zo'n 14,5 miljoen mensen. Ongeveer 6,2 miljoen Uighur, 5,4 miljoen Han Chinezen, 1 miljoen Kazakhen, 600.000 Dungans, 121.000 Mongolen, 120.000 Kirgiezen, 29.000 Tadjieken en zo'n 100.000 anderen. Han Chinezen domineren de hoofdstad Urumqi, maar in de meest oostelijke stad Kashgar is meer dan 90% van de bewoners Uighur.

Uighur behoren qua bevolkingsgroep tot de Turkse bevolkingsgroep, hun ontwikkeling is echter geheel autonoom geweest. De Uighur hebben een taal welke verwant is aan het modern Turks. De Uighur leven al sinds de 6e eeuw in centraal Azië. Onder de Chinese T'ang dynastie bloeiden de Uighur op tot regionale groot macht. In de 13e eeuw nam hun macht af en verdween onder kortstondige Mongoolse overheersing. Over het algemeen werden, als China sterk was, legers Xinjiang in gestuurd om de Chinese macht te bevestigen. In tijden van zwakte hadden de Uighur gebieden meer vrijheid.

Onder het communistisch bewind hebben de geforceerde pogingen tot agrarisch collectivisme de kuddes van de nomadisch levende mensen en kleine boeren vernietigd. Hoewel het politiek klimaat in China verandert is, is er nog een groot economisch verschil tussen Xinjiang en Oost China. In Xinjiang leven Uighur en Han Chinezen nagenoeg langs elkaar. Waar Uighur problemen mee hebben, is dat de beste banen naar Han Chinezen gaan, er in Xinjiang gevangenen worden "gedumpt" en er rigide maatstaven zijn voor de familie omvang. Het aandeel Han Chinezen in de bevolking is in 40 jaar gegroeid van 4% naar 40%.

Als gevolg van de grotere vrijheid zijn de laatste 10 jaar Arabische en Uighur versies van de Koran verschenen in Xinjiang. Het overgrote deel van de Mullahs is al tussen de 50 en 80 jaar en maar weinig jongeren volgen de Islamitische diensten. Daar tegenover staat dat er wel een grote belangstelling is voor Islamitische feesten, wat waarschijnlijk betekent dat de Islamitische achtergrond een belangrijke rol speelt bij de culturele identiteit van jongere Uighur (vgl. onze eigen feestdagen). Die identiteit kan als kristallisatiepunt dienen bij onvrede.

In de afgelopen 15 jaar zijn diverse incidenten gemeld welke duiden op onvrede met de huidige situatie. In het midden van de 80er jaren werden demonstraties gemeld in Peking, Sjanghai en Urumqi tegen kernproeven in Lop Nor en het dumpen van radioactief afval. Andere incidenten hebben vooral te maken met pogingen tot het verkrijgen van meer autonomie, onder andere in 1990 door Kirgizen.

Dirk Jan Dullemond

Bron: Briefing paper on issues relating to Chinese Nuclear Testing, 1995. (e-mail deemargetts@peg.apc.org); KernInfo 5, oktober 1993; AtomTestStoppKampagne, rundbrief 28, september '95

KERNWAPEN BA(I)ZAR

Recente verklaringen van het Amerikaanse ministerie van energie (engels: DOE) en wapenlaboratoria geven aan dat de Verenigde Staten kernwapens ontwikkelen om ondergrondse bunkers te vernietigen. Het gaat hier om de vervanging van de B53 bom door een gemodificeerde B61-7 bom, volgens het DOE is de veranderde B61 bom "veiliger" dan de B53 bom. Deze B61 bom behoort tot de zelfde reeks van kernbommen die onder andere door F-16's (Volkel!) kunnen worden afgeworpen.

9 megaton TNT

De B53 bom heeft een explosieve kracht van 9 megaton TNT, de bom is bedoeld om op de grond tot explosie te komen. De eerste B53 bommen werden in 1960 in dienst genomen. Een aantal van deze bommen is reeds in 1967 uit dienst genomen, de latere versies van de B53 deden dienst tot 1987. Na 1987 zijn uit dienst genomen B53 bommen opnieuw in dienst genomen (...), geschat wordt dat er nog 50 B53 bommen in dienst zijn. De B53 bom is met name verouderd omdat deze in het geheel geen elektrisch onstekingsbeveiliging heeft.

Bunker buster

De B61 serie werd in 1961 in dienst genomen, de versie 7 pas in 1985. De B61-7 bom heeft een instelbare explosie kracht van 10 tot 350 kiloton TNT. De bom kan in de lucht, op het aardoppervlak of ondergronds afgaan. Voor de laatste optie heeft men een bepantsering aangebracht en een vertraagde ontsteking. Naar schatting zijn er 750 B61-7 bommen in dienst naaste de 800 andere B61 versies.

De "modificatie" aan de B61-7 bom wordt voornamelijk bij Sandia National Laboratories gedaan, de ontwikkeling zal hooguit 2 jaar duren en betreft voornamelijk de bepantsering. Het DOE heeft voor de verandering aan de B61 bom een budget gevraagd van 3.3 miljoen dollar.

De effectiviteit van deze aardoppervlak doordringende bommen is er gevoelig voor de diepte waarop zij ontploffen. Dat betekent dat zelfs een kleine "verbetering" zeer aantrekkelijk is, omdat hiermee dieper gelegen bunkers kunnen worden vernietigd. De

B61 bom is in het verleden vaker gebruikt bij de ontwikkeling van nieuwe wapensystemen, zoals bij de W85 kernkop van de Pershing II kruisvluchtraketten.

derde wereld

Vraag blijft waarom het nodig is om zo'n kernbom te maken, de koude oorlog is immers gewoon voorbij. Opvallend is dat ontwikkeling van aardoppervlak doordringende wapens door regeringen onder Carter, Reagan en Bush geen goedkeuring kreeg. De ontwikkeling van de B61-7 bom kan worden gezien als een vorm van verticale proliferatie en dus strijdig met het onlangs verlengde Non-Proliferatie Verdrag. Daarnaast is deze ontwikkeling strijdig met de geest van het nog te ontwerpen Algemeen Verbod op Kernproeven, immers dat verbod zou een stop zijn op de evolutie van de kernwapen arsenalen. De vraag is of deze bom gericht is tegen onwillige landen in de derde wereld.

Kortom, hoewel veel mensen het nut van kernwapens niet in zien, gaan de ontwikkelingen gewoon door.

Dirk Jan Dullemond

Bron: e-mail van CTB Clearinghouse, "bunker busters", Information Alert, September 22, 1995 door Los Alamos Study Group

PS: Hergebruik van goederen heeft meestal een positieve invloed heeft op ons leefmilieu, het hergebruik van kernwapens moet echter met kracht worden afgewezen.

TOEKOMST VAN WAPENLABORATORIA

Op 25 september kondigde president Clinton aan dat Los Alamos, Lawrence Livermore en Sandia National Laboratories open blijven. Hiermee werd een eind gemaakt aan speculaties over sluiting van deze wapenlaboratoria. In de verklaring van Clinton werd verwezen naar het belang van fundamenteel onderzoek, nationale veiligheid en milieubescherming.

Dirk Jan Dullemond

bron: Non Proliferation News 34

SEMIPALATINSK

Op 3 oktober tekenden de Verenigde Staten en Kazachstan een assistentie verdrag om het kernproefgebied van Semipalatinsk te sluiten. Het "Gemeenschappelijk verdrag voor vermindering van dreiging" werd in Washington getekend en voorziet in een steun van 171 miljoen dollar voor het afsluiten en onbruikbaar maken van 186 tunnels in het kernproefgebied. Het Amerikaanse ministerie van energie (DOE) schat zo'n 60 tunnels per jaar onschadelijk te kunnen maken. Dat zelfde DOE verklaarde: "Door toekomstig gebruik van dit complex te verhinderen, heeft dit project een positieve invloed op ons streven om de Amerikaanse en internationale veiligheid te vergroten".

Altruïsme?

Hoewel het gebaar van de Verenigde Staten t.o.v. Kazachstan moet worden toegejuicht. Wat ter discussie staat is of dit een onbaatzuchtig gebaar is. Door kernproefgebieden van je opponenten onschadelijk te maken verminder je de dreiging voor je zelf en niet van je zelf en wordt je vanzelf nummer (all)een. Wanneer wordt de Nevada Test Site onklaar gemaakt?

Dirk Jan Dullemond

bron: Non Proliferation News 34.

GEVAARLIJK AFVAL

Urenco moet voor 1 januari 1997 een oplossing hebben bedacht voor opslag of een definitieve bestemming voor het verarmde uranium dat achterblijft na verrijking van (natuurlijk) uranium. Het verarmde uranium ligt in de vorm van een gas (UF_6) opgeslagen op het Urenco terrein. Eén van de mogelijkheden is het omzetten van UF_6 in uraniumoxide (U_3O_8), waarna het kan worden opgeslagen bij de COVRA in Borsele. Een veelbelovender mogelijkheid is echter de uitvoer van verarmd uranium.

Urenco heeft daartoe een contract afgesloten met Tenex in Rusland. Aan Tenex wordt verarmd uranium geleverd om voor de tweede verrijkt te worden. Deze tweede verrijking maakt van verarmd uranium weer "natuurlijk" uranium. Die tweede verrijking is voor Tenex lonend, omdat het bedrijf blijkbaar verrijkingcapaciteit overhebben.

"Natuurlijk" uranium kan dienen als brandstof voor onder andere Russische grafiet-kerncentrales, Canadese kerncentrales van het type CANDU en Britse Magnox-kerncentrales. Allen van 'n type dat onder bijzondere omstandigheden een zogenaamde positieve terugkoppeling heeft waardoor de kernreactie uit de hand kan lopen. Verder zijn dit typisch reactoren waar brandstofstaven kunnen worden gewisseld als de centrale in bedrijf is, een voorwaarde om sneller plutonium te produceren en om als men het wil controle door het IAEA te ontduiken.

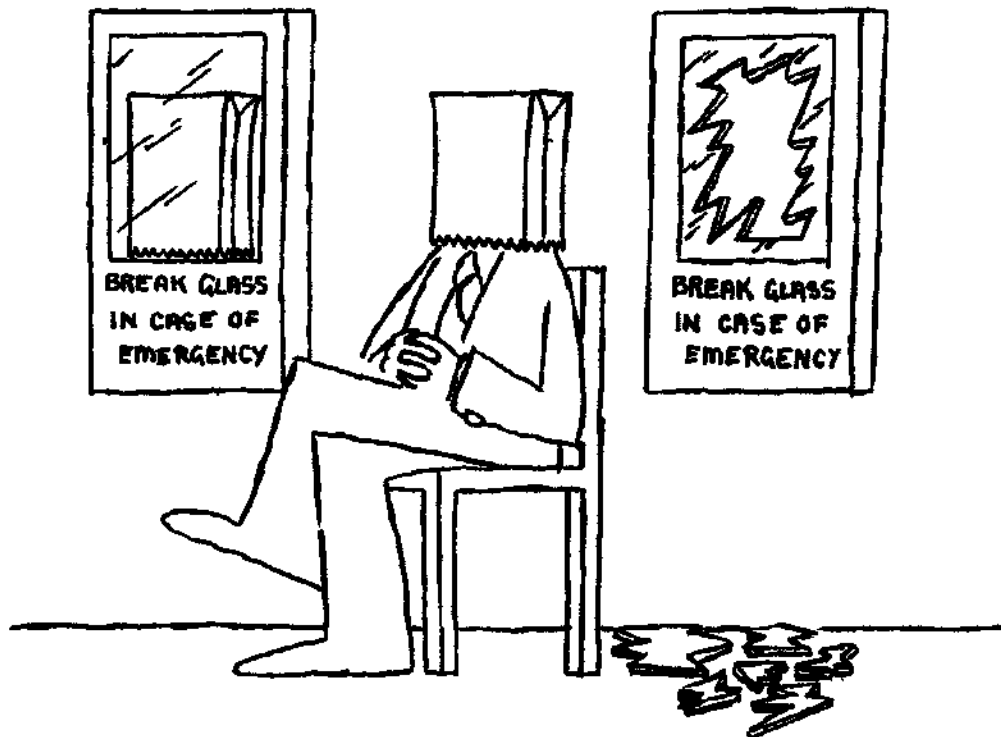
Voorwaarde bij het contract tussen Urenco en Tenex is dat het achterblijvend uranium niet meer terug komt naar Nederland.

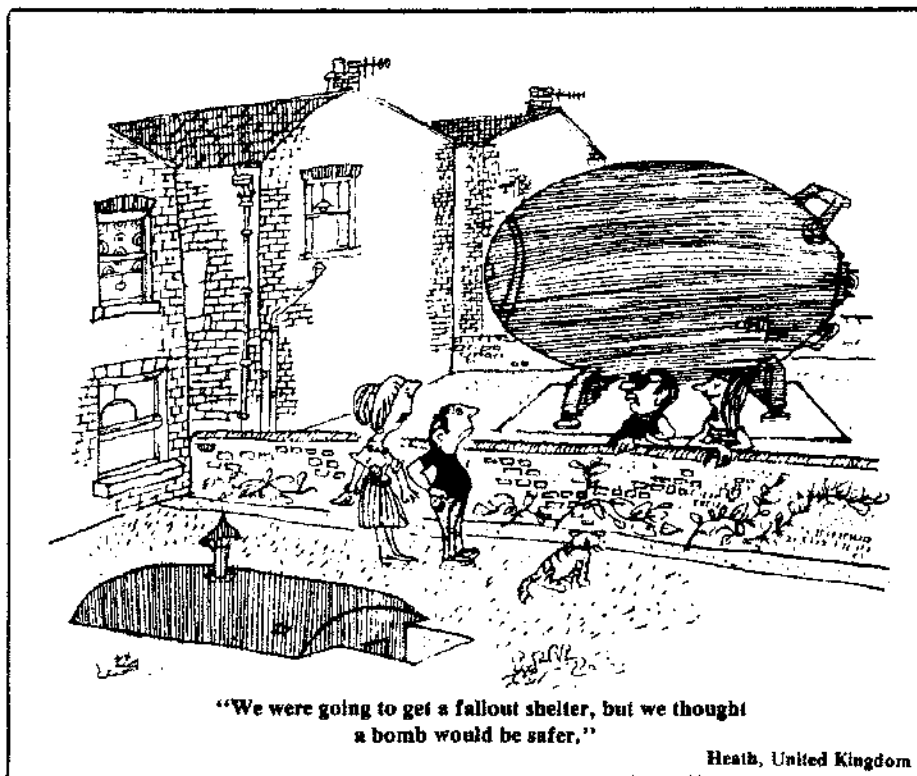
Dit contract heeft diverse proliferatie ingrediënten in zich, daarnaast is het uitermate tragikomisch om te zien dat verarmd uranium weer naar het nivo van "natuurlijk" uranium wordt op gekrikt, in een markt waar overvloedig natuurlijk uranium aangeboden wordt. Bedenklijk is de afvalberg die bij deze tweede verrijking ontstaat, nog groter is per eenheid geproduceerde "natuurlijk" uranium. Dat verarmd-verarmd uranium blijft een uitstekend basis materiaal voor "conventionele" wapens, zoals pantser voor tanks en verharding van antitankgranaten.

"Natuurlijk" uranium wordt juist in die centrales gebruikt welke gevaarlijk zijn in het gebruik en als produktie plek kunnen dienen voor "militair" splijtstof. Kortom deze vorm van afvalverwerking (dumping) moet worden afgekeurd!

Dirk Jan Dullemond

Bron: LAKA, pleitnota Economische Zaken/VROM (3-10-95), pleitnota advocaat Urenco (3-10-95)

Gebruik onderstaande bon voor een abonnement op KERNINFO.
Stel het niet uit, doe het nu!

Naam:

Adres:

Postcode en Plaats:

wil een abonnement op KERNINFO en zal daartoe jaarlijks f 20,- overmaken op girorekening 591 24 20, tnv VRIENDEN VAN EPP'92 te Eindhoven, o/vv abo KERNINFO.

Insturen aan: EPP'92,
A Sniederslaan 14
5615 GE EINDHOVEN

handtekening